

vázolt problematika alapvető mozzanatát a következő ellentmondásos kérdésben lehet összefoglalni: miként reprezentálhatunk valamit, ami szerkezetét tekintve szemben áll a reprezentációval, egy olyan társadalomban, amelyben a reprezentáció, a képviselő a társadalom alapvető szerkezetének része? Úgy gondoljuk, ez a probléma kulcsfontosságú szerepet játszik mindazon jelenségek létrejöttében, amelyekről eddig beszéltünk; s egyben bármiféle teljességre törekvő analízis elkezdéséhez, illetőleg végső soron az esetleges alternatíva artikulációjához is elengedhetetlen. Épp a probléma antinomikus jellege vezetett azokhoz a gondokhoz, amelyekkel a diákmozgalom szembesült és szembesül továbbra is, ameddig következetesen véghez igyekszik vinni mindazt, amit elkezdett. Mintha épp a képviselői, reprezentációs logika jelent volna meg minden olyan helyzetben, ami a képviselői politikai rendszerekben szükségszerűen előadódik: amikor helytelen terminológiai döntéseket hoztunk, függetlenül attól, hogy tudatosan vagy tudatlanul tettük-e azt. Ezt a szöveget azzal zárjuk, hogy fölvázoljuk az említett antinómia négy mozzanatát:

1. Hogyan tiltakozunk a képviselői rendszer *mint olyan* ellen, ha maga a tiltakozás csupán a képviselők megváltoztatására vonatkozik?

2. Hogyan jelenhetsz meg a nyilvánosságban, ha nem akként, hogy azonosulsz a nyilvánosságban már meglévő jelölőkkel és az azokkal kapcsolatos elképzelésekkel?

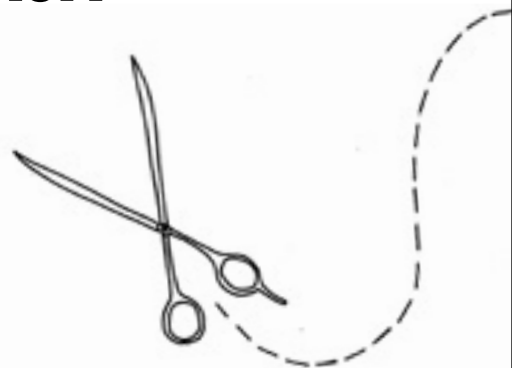
3. Hogyan mutassuk be a küzdelmünket mások számára úgy, hogy ezzel ne tereljük el a figyelmet a küzdelem különleges voltáról, és egyúttal megőrizzük egyetemes mondani valóját is?

4. S végül, miként gondoljuk el küzdelmünk célját, ha a nyilvánosság többi tagjának nem mutatjuk meg, milyen egyetemért harcolunk?

LENKES László fordítása

Darko Drašković

A DIÁK- TÜNTETÉSEK, A REPREZENTÁCIÓ ÉS A RENDŐRSÉG LOGIKÁJA

A tüntető diákok elleni egyik jellegzetes érv szerint a tüntetések nem legitimek, mivel a tüntetők nem a hallgatók legális képviselői. Ehhez az érvehhez kapcsolódik az a gyakran hajtogatott állítás, miszerint az illegális és illegitim kisebbség, saját akaratát átpréselve, erőszakot követ el a hallgatók többségén, akik előadásokat szeretnének hallgatni a tüntetés helyett.

Az említett érveket nyilvánvalóakként tüntetik föl. Éppen emiatt, az ily módon érvelőkkel szemben, szinte reflexszerűen, óvatos álláspontra kellene helyezkednünk. Louis Althusser francia filozófus ugyanis arra tanított bennünket, hogy a nyilvánvalóság, az evidencia valójában alapvetően ideologikus hatást tükröz. Ezzel a tanítással összhangban, egy adott ideológia eszméje valami nyilvánvalóként, sőt, mondhatnánk, teljesen természetesként, normálisként jelenik meg – illetve jeleníti meg magát. És valóban, nem az volna a természetes és a normális, ha a hallgatókat

azok képviselnék, akiket a hallgatók ebből a célból megválasztottak? Nem nyilvánvaló-e, hogy senkinek, egyetlen hallgatónak vagy hallgatói csoportnak sincs joga minden hallgató nevében szólni, ha arra nem kapott fölhatalmazást a többi hallgató explicit módon kinyilvánított akaratából, a választásokon?

A hallgatói parlamenti választások legális voltának kérdését nem is feszegetve, rögtön az elején leszögeznénk, hogy a hallgatói képviselők legitimitása igencsak kérdéses (ez a szöveg elsősorban a belgrádi Bölcsészkarról beszél). A hallgatói parlamenti választásokon ugyanis sokkal kevesebb hallgató vett részt, mint a tüntetéseken. Ha a számvetés során a tüntetők számához azokat is hozzáadjuk, akik a petíció aláírásával támogatták a tüntetést, akkor a tüntetők száma nagyságrendekkel nagyobb a hallgatói parlamenti választásokon szavazók számánál. Ennyit a hallgatói parlamenti küldöttek legitimitásáról.

A téma fölvetésének nem az az egyetlen módja, ahogyan mi a legitimitásra vonatkozó kérdést fölítettük. Sőt az idézett érvelés, amivel rámutattunk a hallgatói parlament állítólagos képviselőinek illegitimitására, pont ugyanazokon az előfeltételezéseken alapul, mint a tüntetők ellen fölhozott érvek, amiket a szöveg legelején idéztünk. Ezeket az előfeltételezéseket – akár csak egy ideológia eszméit – nyilvánvalóakként könyvelik el. Milyen előfeltételezésekről van is szó?

Kettő van belőlük, és a jelen rövid eszmefuttatás keretében a következő módon jelöljük meg őket: 1) a képviselő előföltevése; 2) rendőri előföltevés.

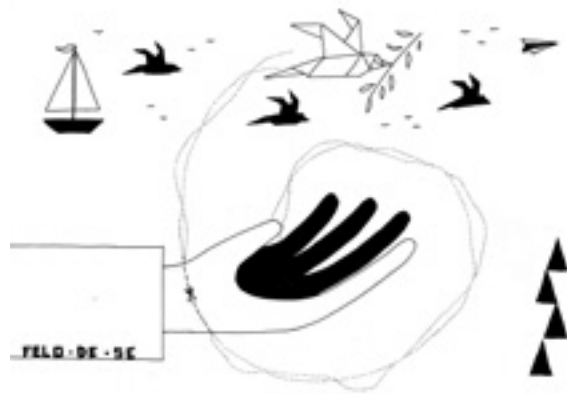
A képviselő előföltevése azon az eszmén alapszik, hogy az egyén joga és kötelessége a választások útján kinyilvánítania a véleményét, valamint megneveznie azt, aki képviselheti őt bizonyos helyeken. Magának az individuumnak, amely ily módon átruházza az akaratát valakire, rendelkeznie kell valamiféle olyan tulajdonsággal, vagy meg kell felelnie bizonyos föltételeknek, hogy erre jogot formálhasson. Esetünkben az individuumnak egyetemi hallgatónak kell lennie ahhoz, hogy valakit kiválaszthasson, aki majd képviseli őt a hallgatói parlamentben.

Amennyiben megvizsgáljuk azokat a tulajdonságokat, amelyekkel rendelkeznie kell, vagy a föltételeket, amelyeknek meg kell felelnie, fölvetődik a kérdés: ki vagy mi definiálja vagy határozza meg a szükséges föltételeket vagy a nélkülözhetetlen tulajdonságokat? Ez a kérdés elvezet bennünket a másik előföltevéshöz, amit az imént neveztünk meg – a rendőrihez. A megnevezésért Jacques Rancière francia filozófusnak tartozunk hálával: „A politikára általánosságban véve eljárások halmazaként tekintünk, amelyek segítségével elérhető, hogy a közösségek összejöjjenek és egy véleményre jussanak, megszervezzék a hatalmat, leosszák a szerepeket és a helyeket, valamint kialakítsák a leosztás legitimálásának rendszerét. Azt javaslom, ennek a leosztást és legitimálást szabályozó rendszernek adjunk másik nevet. Az a javaslatom, hogy nevezzük rendőrségnek.” A rendőrség szerepe, hogy definiálja a társadalmi szerepeket és helyeket, amelyeket az egyéneknek kell eljátszaniuk vagy elfoglalniuk. Pontosan ez a szerep és ez a hely jelenti azt a föltételt, aminek az individuum meg kell hogy feleljen, illetve azt a tulajdonságot, amivel rendelkeznie kell. Csak az a személy jogosult a képviselő megválasztására, illetve saját akaratának átruházására, aki betölti az adott szerepet – esetünkben az egyetemi hallgató szerepét. S hogy mi köze mindennek a hallgatók döntéséhez, amellyel elhatározzák, hogy fórumot szerveznek? Az ember elsőre azt gondolná, az egyetlen különbség aközött, hogy a dolgok a fórumon vagy a hallgatói parlamentben zajlanak-e le, abban áll, hogy a fórumon részt vevő hallgató csak önmagát képviseli (illetve, ha a képviselőt valamiféle átruházásként értelmezzük, akkor itt szó sincsen képviselőről – a hallgatók személyesen jelennek meg a fórumon, közvetítő nélkül), míg a hallgatói parlamentben az egyes hallgatókat más hallgatók helyezték a képviselői székbe. Szerintem a különbség ennél sokkal mélyebb, és pont ezen nyugszik a hallgatói tüntetések potenciális radikalizmusa.

Az a gondolat, hogy a fórum mint szervezeti forma az anonimitás elvén alapuljon, elsősorban nem amiatt nyeri el érvényét, hogy

a hallgatókat megóvjuk az esetleges üldözöttségétől és a büntetésektől. Nagyon jól tudjuk ugyanis, hogy az egyetemi vezetés és a hallgatói parlament képviselői listákat gyártanak a renitens hallgatókról (s nem csupán listákat: habozás nélkül kép- és videófelvevételeket készítenek!), különösen azokról, akik aktív módon vesznek részt a tüntetéseken. (Ily módon az egyetemi vezetés azon kifogása, miszerint a hallgatók névtelenségbe burkolódnak, több, mint cinikus.) Nem: a névtelenség eszméje elsősorban a képviseleti rendszer logikájának elutasítását jelenti. A hallgatók nem kívánnak személyesen bemutatkozni, és nem akarják, hogy kollégáik képviseljék őket, mert tartanak attól, hogy a képviseleti rendszer logikájában van valami, ami nem csak az egyént és az egész tüntetést veszélyezteti, hanem az egész annyira mélyen hazug, hogy értelmetlenné tenné a tiltakozásukat. Mi lenne ez a valami?

A képviselet logikájában ott rejtőzik a dominancia logikája. A képviselet logikája magában foglalja, hogy az aktivitást a „képviselt” személyről az őt képviselő személyre ruházzák át. Ennek során azt, akit képviselnek, megfosztják tevékeny erejétől, amivel egyébként rendelkezik, és ez az erő, elidegenedve tőle, hatalommá változik, amit rajta gyakorolnak. E perverzió első és közvetlen instanciáját a parlamenti képviselők jelentik. Ők képviselik a hallgatók élet- és alkotóerejüktől való elidegenítésének, valamint a fölöttük gyakorolt hatalom perverziójának legnyilvánvalóbb esetét. A hallgatói parlament „vámpr”, amelyik csak a hallgatók „élő tevékenységének lecsapolásával tud életben maradni”. Mi több, a képviselet logikája nem csupán a dominancia logikája – egyben a hallgatók tényleges érdekeit meghamisító logika is (mindannyian jól tudjuk, hogyan képviseli a hallgatói parlament a hallgatói elvárásokat). Az érdekek meghamisítása a hallgatók anyagi kizsákmányolásában testesül meg, az egyetemi vezetés – az igazgatás és a hallgatói képviselők – javára. A képviselet logikájának éppen ezt a két mozzanatát – a dominanciáét és a kizsákmányolását – érezhették a hallgatók a saját bőrükön. S pontosan ezért,

spontán módon követve Sartre jelmondatát, miszerint „a választás a bolondok csapdája”, a hallgatók elfogadják az anonimitás logikáját, és elutasítják a reprezentációt.

A reprezentáció logikájának elutasítása mögött azonban ott rejlik egy másik radikális elutasítás lehetősége. A kari vezetőség által létrehozott egész rendőri rend elutasításáé. Az igazi kérdés, amit szerintem a hallgatóknak föl kellene tenniük, a következő: miért csak a hallgatók vehetnek részt a fórumon, miért csak ők dönthetnének a hallgatókat érintő kérdésekről? Miért ne dönthetne bárki azokról a kérdésekről, amelyek bárkit, tehát mindenkit érintenek? Miért ne jöhetne ide bárki, akár hallgató, akár nem, és vehetne részt a vitában és a szavazásban? A rendőri rend tagadása – azé a rendszeré, amelyik elosztja a szerepeket és a helyeket, valamint legitimálja ezt az elosztást –, illetve az említett kérdések föltevése a radikális egyenlőség afirmációjának aktusát jelentené. A rendőrség – esetünkben a kar vezetése, amely meghatározza a hallgató fogalmát, továbbá azokat a föltételeket, amelyeknek az illetőnek meg kell felelnie ahhoz, hogy hallgató lehessen – által előírt szerepek és helyek fölfüggesztése, tehát azon helyek és szerepek fölfüggesztése nyomán, amelyeken a társadalmi hierarchia alapszik, kialakulna a radikális, „bárki bárkivel egyenlő” állapot (Rancière). Így tehát – és ebben rejlik Rancière politikára és rendőrségre vonatkozó megkülönböztetésének értelme és szerepe – megvalósulna egy autentikus politika: az olyan aktivitás, aminek az értelme mindig is a dominancia és a kizsákmányolás elleni harcban állt.

RAJSLI Emese fordítása